

TULOSSA JA MENOSSA

Kuka? Mitä? Missä? Milloin?
Sähköposti toimitus@shl.fi • puhelin (03) 539 9800.

Ikonimaalauksen alkeiskurssi:

Ikonimaalauksessa pyhyden ilmentäminen on teknistä taituruutta tärkeämpää

Sielullinen herkkyys on avuksi ikoni-maalauksessa

PÄLKÄNE

Erkki Yli-Vakkuri on taipunut lähes kaksin kerroin Jumalanäitiä esittävän piirroksen päälle. Väliin hän vilkaisee vieressä olevaa mallikuvaa, jonka yksityiskohdat hän pyrkii mahdollisimman tarkkaan siirtämään omaan työhönsä.

Ollaan Pälkäneen yhteiskoulun kieltenluokassa, jossa on meneillään Valkeakoskiopiston Pälkäneen osaston ikonimaalauksen alkeiskurssi. Luokan seiniä koristavat popi-

dolien puolipukeiset julisteet; **Christina Aquileran** julisteessa huomio kiinnittyy flirttailevaan ilmeeseen ja katseen lioiteltuun raukeuteen. Metallimusiikkiyhdyt *System of a Downin* mustapukuiset muusikot sen sijaan katsovat kameraan röyhkeän haastavasti.

Ikonikurssilla pelataan vallan toisenlaisten kuvien ja symbolien kanssa: Kristuksen, Jumalanäidin, pyhien ihmisten ja kirkkovouden kierrossa esitettävien juhlien.

Silti aivan kuten idolijulisteis-

Erkki Yli-Vakkuri on ikonimaalaukskurssilla ensi kertaa.

sa, on myös ikoneissa katse on tärkeä. Esimerkiksi Jumalanäidin kuvassa kärsivällä ilmeellä on ensiarvoisen suuri merkitys.

– Jumalanäidin eli Neitsyt Marian surumielinen ilme perustuu siihen, että hänellä on ennakkoaavistus Poikansa tulevasta kärsimyksistä, kurssin opettaja **Riitta Sipilä** selittää.

Sipilä ryhtyy ohjeistamaan Yli-Vakkuria Jumalanäidin suun piirtämisessä.

– Voit kiinnittää huomiota enemmän huulen kaareen. Suun keskiviivan tulee nousta aavistuksen verran vasemmalla ylöspäin antamatta kuitenkaan hymyn vaikutelmaa. Siis niin, että kokonaisvaikutelma on hiljitty ja rauhallinen.

Jonkun verran voi pelata myös kontrasteilla: jos suuhun ilmestyy hymynhäivettä, voi sitä tasapainottaa tekemällä silmistä asteen verran surumielisemmät.

Yli-Vakkuri tekee työtä käskettyä.

– Ikonin tekemisessä on se mielenkiintoinen homma, että vaikka tässä ollaan tekemisissä yksityiskohtien kanssa, on tämä samalla äärimmäisen rauhoittavaa, rentouttavaa ja jonkin oleellisen ääreen pysäyttävää puuhaa, ensi kertaa ikonia maalaava Yli-

Vakkuri sanoo.

Läsnä hengellinen ulottuvuus

Niinpä. Ikoni ei olekaan mitä tahansa taidekuva, vaan siihen liittyy aina henkinen – tai hengellinen – ulottuvuus. Itse asiassa ikonin tärkein tehtävä on Raamatun hengellisen sanoman välittäminen. Sipilä siteeraa 300-luvulla eläneen kirkkoisä **Basileios Suuren** sanomaa: ”Minkä sana ilmoittaa korvalle, sen ikoni näyttää vaieten silmälle.”

– Ortodoksisen perinteen mukaan ikoni on Raamatun täydellinen vastine. Ikoneissa näemme kuvin sen, minkä Raamattu esittää sanoin.

– Ikonimaalaus ei ole vain inhimillisen osaamisen taidon näyte, jonka kautta tekijä pyrkii hengellisyyttä kohti, vaan jo itse maalaustapahtumassa Jumala lähestyy ihmistä. Maalaaminen onkin yksi hartaudenharjoittamisen muoto, parhaimmillaan se on Jumalan ja ihmisen kohtaamisen paikka. Monet ovat ikonimaalauksen kautta löytäneet elämänsä uuden suunnan; jopa ateistille ikoni voi avata tien Jumalan tuntemiseen, Sipilä

mainitsee.

Ikonikurssille tuleminen ei kuitenkaan vaadi uskossa olemista – eikä varsinkaan minikään tietyn uskonuuntauksen edustamista.

Kurssia käyvä **Katriina Pentti** kertoo kohdanneensa Valamon luostarin ikonikurssilla esimerkiksi muslimeita ja buddhalaisia.

– Sen olen kuitenkin huomannut, että ikonikurssille tulijat ovat usein vähintäänkin uskonoista kiinnostuneita, vaikkeivät uskossa olisikaan, Pentti toteaa.

Ikonit merkitsevät Pentille itselleen muun muassa rauhoittumisen apuvälinettä.

– Kun haluan ajatella ja olla hetken täysin hiljaa, sytytän lampukat, jotka ovat erään minulle tärkeän itse tekemäni ikonin vieressä. Ikonia katsellessa minulle tulee rauhallinen olo.

Joillekin ihmisille ikonilla on merkitystä vain visuaalista kauneutta välittävänä taidesineenä.

– Opettamisessa lähdetään kuitenkin siitä, että tekemiseen liittyy aina tietty hengellisyys. Mutta ei tietenkään ole väärin, jos haluaa laittaa ikoneita kotinsa seinälle ja katsella niitä ihan vain esteettisin silmin, Sipilä sanoo.

Kurssi alkaa viivan piirtämisestä

Mutta miten kaksi lukukautta kestävä alkeiskurssi sitten etenee?

Sipilä kertoo, että alkeiskurssi alkaa yksinkertaisesti viivan piirtämisestä. Viivan piirtämisestä edetään suurempiin yksityiskohtiin: tehdään harjoituksia Jumalanäidin (joka on tämän kurssin aiheena) kasvojen yksityiskohdista, kuten silmistä, nenästä ja suusta. Maalaustyö puolestaan aloitetaan esipiirroksella maalattavasta aiheesta.

– Ennen kuin ryhdymme tekemään lopullista työtä, tutustumme maalattavan pyhän henkilön elämäkertaan tai tapahtumaikonin sisällöstä kertoviin teksteihin. Tämä on hyvin tärkeää, koska se edesauttaa kuvan saamista eläväksi ja pyhäksi.

Myös ryhmästä huokuva yhteishenki ja taustalla soivat ortodoksiset kirkkoveisut tukevat ikonin tekemistä.

Visuaalisessa mielessä ikonimaalauksessa on kysymys alkukuvan toistamisesta. Jokainen ikoni on ainutkertainen luomisprosessin tulos, jossa henkilökohtainen luovuus ilmenee muun muassa sommitelmallisissa ratkaisuisa, väreissä ja linjois-

Ikonimaalauksessa on monta vaihetta. Tässä kuvaa siirretään kuultopaperin avulla puutaalulle.

Katriina Pentti (oikealla) kertoo olevansa täysin koukussa ikonimaalaukseen. – Olen todella kiittollinen, että meillä on täällä opettajana sellainen opettamisen ja maalaamisen taituri kuin mitä Riitta on, Pentti toteaa. Vieressä opettaja Riitta Sipilä.

Ikonimaalaukseen jää koukkuun

– Kun katson ikoneitanne, minä luen teitä kuin avointa kirjaa.

Näin totesi Moskovan hengellisen akatemian ikonimaalaukskoulun johtava opettaja **Natalia Aldoshina** eräällä kurssilla, jolle myös Riitta Sipilä osallistui.

Sen lisäksi, että Sipilä on käynyt 30 vuoden aikana lä-

hes kaikki mahdolliset ikonimaalauksen ja sen opettamiseen johtavat koulutusmuodot Suomessa, hän käy myös pari kertaa vuodessa venäläisten ikonimaalauksen opettajien mestarikurssilla.

– Opettajistani arvostan Natalia Aldoshinaa ylitse muiden. Pidän mestarikurssilla osallistumisesta tärkeänä, koska

oman osaamisen laajentamisesta hyötyvät myös oppilaani. Aldoshina opettaa perinteistä venäläistä, pehmeän herkkää tyyliä, samanlaista kuin tunnettu ikonimaalari **Andrei Rubljov** on käyttänyt töissään.

Valkeakoskella Sipilä on vettänyt ikonikurssia jo kahdeksan vuotta. Maalaamiseen jää koukkuun: Sipilä kertoo, että

kurssilla käyvät lähes kaikki, jotka sen aikoinaan aloittivatkin.

– Toivon, että kurssi jatkuisi syksyllä Pälkäneelläkin. Kurssilla ei todellakaan ole mitään vaatimuksia taiteellisen lahjakkuuden suhteen. Tärkeintä on motivaatio ja halu tutustua ikonin tekemiseen ja sen perinteisiin.